

Восеньскія прывіды, ці Вальс на фоне смутку

Ведаеце, якое адчуванне прыходзіць, калі гартуеш альбом са старымі фотаздымкамі? Настальгія, меланхолія, флэшбэк — назаўсёды як заўгодна, сэнс амаль не зменіцца. Кніга «Восень у Вільнюсе» Маргарыты Прохар, якая выйшла ў выдавецтве «Мастацкая літаратура», выклікае тая ж пачуцці.

«Было каханне — а рось яго і няма».

Героі сямі апавяданняў і аповесцей трымаюцца ў гэтым свеце за кошт свайго мінулага: адны з іх нагадваюць жывых прывідаў, іншыя — проста разгубленых, стомленых і самотных істот. Раскіданыя па гарадах, яны, здаецца, аб'ядналіся ў суполку тых, хто ўвесь час уздыхае па няспраўджаным каханні.

Тым не менш персанажы гэтыя зменлівыя. Яны не застылі ў самоце, у іх — вір эмоцый, яны вучацца разумець сябе і мараць аднойчы перахітрыць свой адчай. Гэтыя героі купляюць паветраныя шары ў прадаўца шчасця, здымаюць фільмы пра каханне, сустракаюць сваіх дваінікоў, захапляюцца думкамі з загадкавага зялёнага нататніка, слухаюць легенды пра гару Ведзьмаў і знаходзяць у нумары гатэля раман, напісаны для аднаго чалавека на дзённікавых лістках... Але герояў заўжды суправаджае пах «лісця, рудой травы, мокрых ад туману галінак» — восень. Самая тужлівая пара года — безумоўны сімвал кнігі і яе лейтматыў.

Нягледзячы на зусім не вясёлы настрой твораў, не ўсё падаецца такім безвыходным, бо проза ў Маргарыты Прохар вельмі маляўнічая, лёгкая і душэўная. Часта яе героі засяроджваюцца на філасофскіх разважаннях. Яны лічаць, што сэрца — самае моцнае і трывалае, што ёсць у свеце. Што людзі, якія крычаць пра адзіноту, прагнуць знайсці ўважлівага слухача. Яны абурваюцца: чаму б замест таго, каб выліваць бруд сваёй душы ў сацыяльныя сеткі, проста не выйсці ўвечары на вуліцу і, скажам, не пакарміць галубоў? Не меншае абурэнне ў гэтых развагах выказваецца на адрас напускнога цынізму, людзей, што саромеюцца чыстага і светлага кахання. Сапраўды, як часта мы баімся паказацца сентыментальнымі, рамантычнымі, смешнымі.

Цікава Маргарыта Прохар распавядае пра гарады і мястэчкі. Вільнюс на паперы паўстае жывой істотай. Горад дышае; стаіць у задуменні старая прывакзальная плошча, сустракаючы гасцей; перамаўляюцца, нібы добрыя сяброўкі, шапікі... Рыбакі пасёлак, вакол якога шумяць сосны ды хвалі, захоўвае таямнічую цішыню. Восеньскае мора таксама вартае захаплення: халоднае, прыгожае і самотнае.

Каханне на старонках кнігі шмат, але ў нейкім хваравітым, скалечаным выглядзе. Сталы мужчына з аповесці «Восень у Вільнюсе» шукае маладую жанчыну, падобную да сваёй каханай, каб тая пабыла ў абліччы дамы яго сэрца.

Чаму? Бо каханая ўжо не такая прыгажуня, што была дваццаць гадоў таму! Герой не выклікае спачування, бо ён аднолькава лёгка прамаўляе фразы «Проста я яе ўжо не кахаў» і «Ты — шчасце ўсяго майго жыцця!».

У аповесці «Назіральнік» герой да фанатызму паглыбіўся ў сябе: «Я — назіральнік, таму што стаміўся, жыццё выбіла мяне з каляіны тым, што мой свет і мае мары не знайшлі месца ў гэтым жыцці. Яго змяніць нельга, а сябе я змяняць не хачу. І я проста гляджу на свет, можа, чакаю таго, што верне мне — мяне». Ды няўжо дарослы і не дурны, здаецца, малады чалавек не можа ўзяць сябе ў рукі і перастаць плакацца? Пасля твора ты і сам пачынаеш уважлівей узірацца ў сябе і сачыць за ўласнымі паводзінамі, думаючы, ці не такі ж я «герой»?

Сутнасць твораў, сабраных у кнізе «Восень у Вільнюсе», найбольш ярка раскрываецца ў «Паўночным леце». На першы план гэтым разам выходзіць ужо не любоўная драма, але атмасфера — марская кавярня з якарамі на сурвэтках і лодкай у глыбіні залы, маленькая кветачніца, якая носіць ружы на гару добрых Ведзьмаў, загадкавы раман для аднаго чытача... «У гэтых пустэльных мясцінах, як гэта ні дзіўна, мы знайшлі сілы жыць далей, увабраўшы ў сябе іх мудрасць і цярпенне», — кажа галоўная гераня, якая пераасэнсавала сваё жыццё на прыкладзе няўдалага рамана іншага чалавека.

Маленькія апавяданні «Убачыць мора» (пра хлопчыка, які лічыў, што шчасце знойдзе далёка ад дома) і «Прынцэса і бядняк» завяршаюць кнігу і ўспрымаюцца як адпачынак пасля цяжкіх папярэдніх твораў і песімістычных пейзажаў.

Варта дадаць, што мастак Уладзімір Васюк стварыў для «Восені ў Вільнюсе» непаўторны рэтра вобраз. Бронзавая папера для вокладкі, чорна-белыя выявы гарадскіх пейзажаў, на якіх, нібы акцэнт, расстаўленыя знакі прыпынку, вельмі гарманічна перагукаюцца з тэкстам.

Марыя Войцік

Літаратура і мастацтва. – 2015. – 6 сак. (№ 9).